

Peter Sigsgaard

Osiligi betyder håb

Masaierne stod uden tvivl bag deres unge ledere i Kenyas Laikipia distrikt

Et nusset medlemskort fra 1999 bevidner mit medlemskab af Osiligi, en kenyansk NGO for Laikipiak-masaierne i Dol Dol ca. 250 km nord for Nairobi.

Det begyndte alt sammen med *The Ecological Maasai Tootpick*.

Som medlem af et hold der i 1999 gjorde status over Mellemlfolkeligt Samvirkes (MS) arbejde i Kenya, hørte jeg for første gang om den noget mærkværdige tandstik.

Osiligi havde fundet på at organisationens kvindegrupper kunne tjene lidt ved at indsamle lange, spidse akacietorne, koge dem, polere dem, bundte dem og sælge dem som særligt bæredygtige og miljøvenlige tandstikker.

Idéen var måske slet ikke så tosset, for hvis der var noget, det lokale miljø tilbyder i mængder, så er det *Thorn Trees*.

Det er i øvrigt de samme træer der skaffede masaierne en uvelkommen underholdning, når uheldige faldskærmssoldater fra USA eller Storbritannien landede med fuld udrustning i de tornefyldte trækroner. Men det er en anden historie som jeg vender tilbage til.

Et slogan omformuleret

Masaiernes del af området er goldt og udpint. Hyppige tørkeperioder gør det ofte af med de geder og få stykker større kvæg, som de lever af. Masaierne er også tvunget til at græsse deres dyr mellem høje, elektriske hegn der afgrænser enorme farme og jagtreservater tilhørende udenbys velhavere. De har sat sig på 2/3 af området - dér hvor der også er vand.

Produktion af tandstikker kan næppe ændre meget ved den situation, og det var da også kun en lille aktivitet for Osiligi. NGOen stod for blandt andet mobil skolegang for piger og hyrdedrenge der lever en nomadetilværelse, konstruktion af vandtanke, lokalt tilpassede sundhedsordninger og et program hvor pastoralister (kvægnomader) som mistede deres dyr, let kunne låne til at erstatte dem.

Det lokale virke var så koblet meningsfuldt sammen med avanceret lobby-virksomhed på vegne af Laikipiak-masaierne, træning af barfodsjurister, oplysning om beboernes rettigheder samt lokalt, nationalt og internationalt(!) samarbejde med ligesindede bevægelser.

Det var på kort tid lykkedes Osiligi at vende et fortærsket slogan om. De *tænkte* lokalt (vandt erfaringer) og *handlede* globalt.

En historie om etnisk udrensning

Det var naturligt at bejle til Laikipiak-masaiernes nyligt stiftede NGO da MS midt i 1990'erne søgte partnere i Kenya. Især søgte man samarbejde omkring arbejdet med menneskerettigheder, herunder et samarbejde omkring oprindelige folks rettigheder. Pastoralisternes organisation passede fint. Når man tog rettighedsbrillerne på var masaiernes historie også mere dramatisk og interessant end godt er.

Oversat betyder "Osiligi" Håb, men det er også en forkortelse af et besværligt foreningsnavn: **Organisation for the Survival of the II-Laikipiak Maasai Indigenous Group Initiative.**

Navnet fortæller at den historiske baggrund er fundamental for Osiligis dagsorden. Den handlede meget konkret om *overlevelse*: om at genskabe det Laikipiak-samfund som gennem få årtier var blevet tvunget henimod en total udslettelse.

Omkring år 1880 blev områdets beboere nærmeste udraderet i voldsomme krige med andre masaigrupper og omliggende nomader. Jeg har fået fortalt at masaimødre over hele Østafrika stadig formaner deres børn om at opføre sig ordentligt ved at skræmme dem med, at det ellers går dem som fortidens "stakkels Laikipiak".

Ligesom mange andre 4. verdens folk har masaierne desuden været igennem tab af store landområder og (tvangs)forflytninger; her især gennemført af den britiske kolonimagt. Begrundelsen har været at gavne "udvikling", dvs. skaffe plads til bofaste, hvide storbønder og kvægfarmere.

En stor forflytning skulle ske i 1911. Den gang bandt Laikipiak-folkets ledere den britiske guvernør en snedig historie på ærmet. De påstod at de slet ikke repræsenterede masaier, men Dorobo ("dem uden kvæg", et jæger- og samlersfolk). De sørgelige rester af Laikipiak-samfundet fik derfor lov at blive tilbage i området i et lille reservat.

Det er efterkommerne af dette folk som nu kæmper for at blive genfødt og anerkendt som Laikipiak-masaier.

MS' retorik underkastes prøvelse

Sammen med en kenyansk konsulent besøger jeg i 1999 Dol Dol for at høre om det planlagte *partnerskab* med MS. Den sidste del af turen gennem det barske område går ad en forbavsende velholdt og nyanlagt grusvej, der sine steder er indkapslet i høje hegn. Gennem trådnettets masker ser vi i det fjerne en luksuriøs *wildlife lodge* bygget af en vistnok arabisk velhaver. En gang om året kommer han hertil med sine gæster for at skyde løs på de indhegnede vilde dyr.

Grundlæggerne (lederne) af Osiligi modtager os i distriktsbyen. De er overraskende unge, 4-5 mænd og kvinder, højtuddannede og bymæssigt klædt. Efter uddannelse er de vendt tilbage til deres rødder for – ofte på volontørbasis - at arbejde for det samfund de forlod for at gå på missionsskoler og universiteter. Deres forskellige fag gør dem meget kvalificerede til de opgaver de arbejder med.

De er diskussionslystne. Det er længe siden jeg som repræsentant for en såkaldt donororganisation er blevet mødt med grundlæggende, men solidarisk, kritik og får underkastet hele MS' retorik en alvorlig prøvelse. Der er ingen tvivl om at vi her har at gøre med et partnerskab, hvor MS har mere brug for partneren end omvendt. Perfekt!

De er usikre på om MS virkelig stiller sig på deres side når det kommer til stykket. Kritikpunkter hobes op: Meget få MS-partnere taler på vegne af *pastoralister*, og vores *politikpapirer* skriver meget lidt og meget uldent om aktivt samarbejde med *oprindelige folk*. I det hele taget sender MS politik- og strategidokumenter ud i en lind strøm og Osiligis ledere tvivler på at partnerne – og MS selv – overhovedet læser dem, endsige prøver at efterleve dem.

Og hvad er mon vigtigst for MS? At placere en dansk ulandsarbejder hos dem, eller at støtte dem i forhold til hvad de selv synes er vigtigst? De oplevede at MS kun ville støtte dem økonomisk, hvis de tog en dansker med i købet.

Helt klassisk var diskussionen om råderetten over den bil, som danskeren også fik stillet til rådighed af MS:

- *Vi har brug for et køretøj. Jeg er direktør for Osiligi. Jeg har ingen bil. Hvorfor er det udviklingsarbejderen som skal bestemme over hvad bilen skal bruges til?*
- *Ahm, ja. Nu er det jo sådan at vi har nogle regler om anvendelse af Frivilligbilen ...*
- *Ha! Hvad siger du I kalder den? Frivilligbilen. Jamen det er jo netop det jeg siger: For MS er udviklingsarbejderen vigtigere end vores behov, vores dagsorden.*

Stemningen er til tider ophedet, men aldrig ubehagelig. Efter de indledende fægtninger går vi over til at se på hvad Osiligi laver. Vi besøger en gruppe farverige kvinder i et mørkt lokale hvor de koger og polerer de berømte tandstikker-torne. Vi ser skolen der bliver brugt til hyrdedrenge, når de efter omflakken med kvæget opholder sig i Dol Dol. Der er en sundhedsklinik, nykonstruerede vandtanke og nydelige, velholdte veje.

En militær slagmark

De fine veje har en helt særlig forklaring. Længe før Kenyas selvstændighed begyndte den britiske hær at bruge reservatet som træningsområde for deres soldater. Den kenyanske regering fortsatte systemet og lejede området ud til den britiske hær, og nu blev det med regelmæssige mellemrum invaderet af talrige kenyanske, britiske og amerikanske tropper, der øvede krig gennem flere måneder.

Det bragte ødelæggelser og overgreb med sig:

En gang havde de fremmede tropper fundet hvad de troede, var en forladt husruin, og den blev prompte omdannet til retirade for trængende soldater. Det var masaiernes skole.

Veje og landskaber blev systematisk ødelagt af monstrøse køretøjer på larvefødder.

Der blev berettet om adskillige voldtægter begået af besættelsestropperne.

Værst var dog en livsfarlig ødelæggelse af miljøet: Overalt kunne man finde ueksploderede granater og sprængstoffer og der var mange mennesker, især børn, som blev invaliderede når de samlede tingene op.

Osiligi fik organiseret et *stakeholders' forum* bestående af lokale traditionelle og formelle ledere. Dette netværk protesterede i midten af 1990erne overfor den britiske hær og forlangte erstatning for de omfattende miljøskader. Hæren afviste først kravene, men bøjede sig hurtigt og reparerede den 60 km lange vej til Nanyuki, den vi var kommet ad. Den byggede en sundhedsklinik i Dol Dol, genoprettede skader på et stort vandreservoir og lod sit sundhedspersonale behandle mennesker (og kvæg!) i området.

Det var alt sammen resultater som folk kunne se. Masaierne *elders* og befolkningen bakkede klart op om Osiligi, fortalte de unge ledere.

Vi er Osiligi!

De lød alt sammen næsten for godt til at være sandt. Lederne fortalte også passioneret om hvordan de arbejdede på en grundlæggende modernisering af de genfødte Laikipiak-masaier:

Først og fremmest måtte der gøres op med *Morani*-systemet, hvor unge mænd spildte mange nyttige år med i aldersgrupperinger at smukkesere sig og træne løvejagt og krigskunst. I samme ombæring skulle omskæring af piger afskaffes og kvinder skulle inddrages meget mere i udviklingsarbejdet. Traditionen at vise betingelsesløs respekt for folk i aldersgruppen *Elders* måtte opblødes.

Konsulenten fra Nairobi og jeg stillede os tvivlende an. Kunne Osiligis unge ledere virkelig få opbakning til så fundamentale ændringer i masaierne samfundsorganisation?

Ja, svarede de, den indflydelse har vi allerede. Folket er med os. Vi har et slagord her i området: Osiligi is the community, the community is Osiligi!

Magthavere udfordres

Det var tilsyneladende besynderligt let at gå mod lokale traditioner. Det var sværere at håndtere relationerne til det omgivende, politiske samfund. Direktøren for Osiligi citerede et swahili-ordsprog for os: *Når den uvidende begynder at forstå situationen, så får de kloge det svært.* Han fortalte at deres lokale oplysningsarbejde havde fået forskellige ”magthavere” op på mærkerne.

Det var for eksempel en stor hjælp for organisationen at det kenyanske parlaments formand var Laikipiak-masai. Han havde indflydelse og kunne hjælpe når det gjaldt. Men nu var han blevet interesseret i at kontrollere bevægelsen så den tjente hans eget politiske formål – og måske også forebygge at den kunne udfordre hans position som en stor, grisk, jordejer i området. En nyttig, men måske snart farlig allieret.

Faktisk var politikerens fra Nairobi for nylig mødt op til et årsmøde i Osiligi for at få afsat visse af de nuværende ledere og få sine egne folk ind. *Heldigvis var han meget fuld da han kom, så det lykkedes ham ikke at overbevise medlemmerne,* fortæller en af lederne.

Som det fremgår af efterskriften til denne historie, så lykkedes det dog nogle år senere at få Osiligi ned med nakken.

Proces mod britisk militær

Bange af sig er de ikke, Osiligis ledere. De fortæller om det sidste nye projekt: en erstatningssag mod Storbritanniens forsvarsministerium på vegne af over hundrede personer, som er kommet til skade på grund af den britiske hærs sløseri med granater og andet militært udstyr.

Osiligi har mobiliseret personer som er villige til at kræve erstatning – og nu forestår et kompliceret, internationalt, juridisk tovtrækkeri, samt et omfattende internationalt fortaler- og lobbyarbejde udgående fra den lille enklave i Laikipia-distriktet.

Det er tid at tage afsked og jeg spørger om jeg kan blive medlem, for det her, det lyder da fantastisk spændende, og det vil jeg gerne følge.

Det fører til en del intern diskussion – for måske er Osiligi egentlig kun for masaier der vil genfødes som Laikipiak-folk. Det ender dog med at jeg mod betaling af et pænt forhøjet gebyr bliver registreret. I årene efter betyder det at jeg fra tid til anden har kontakt til organisationen.

Da vi kører tilbage spørger jeg min kollega om vi kan tro på at den lokale opbakning er så stærk som hævdet. Han er overbevist om at lederne har vurderet rigtigt, men vi lader det komme an på et par prøver.

Altså stopper vi foran nogle ældre mænd der drikker hjemmebryg ved et hus. *Kender I noget til Osiligi?* spørger vi.

De lyser op og snakker i munden på hinanden: *Disse unge mennesker er vores egne børn. Hvad de gør skyldes os, også hvis de fejler. Vi støtter dem!*

Og som afskedssalut de ord som vi også hører ved et par andre tilfældige stop langs vejen: *Osiligi is the community, the community is Osiligi!*

Efterskrift

Masaierne vandt erstatningssagen og 128 skadelidte fik i 2004 tilsammen udbetalt 7 millioner £. De mange penge avlede desværre misundelse, kiv og splid i samfundet. Nogle anklagede uretmæssigt Osiligis ledere for at have favoriseret bestemte personer osv. osv.

Værre gik det da organisationen i august 2004 udfordrede jordejere og statens interesser i området. Et forsøg på at invadere et par store farme for at ”få det tabte land tilbage” blev brutalt slået ned. Politiet skød og dræbte en ”elder”. Regeringen beskyldte Osiligi for at have ophidset til uro og bandlyste foreningen. En del af lederne blev arresteret, andre måtte gå under jorden eller i udenlandsk eksil.

Osiligis direktør, Olekaunga Mali, er dog nu leder i IMPACT (Kenya), der samarbejder med bl.a. danske IWGIA og Danwatch.dk. Globalnyts læsere har mødt ham som researcher på en nyligt publiceret kritisk rapport om Vestas is Turkana:

<https://globalnyt.dk/content/vindmoelleprojekt-i-kenya-i-modvind> (31.5.2016)

PS

Noter:

4.verdens folk = oprindelige folk: Etniske minoriteter anerkendt af FN som værende udsat for marginalisering, som har et særligt forhold til jorden hvor forfædrene har boet, lever i disse områder, udtrykker sig særligt kulturelt og som har sit eget sprog.

Pastoralister: Folk der driver husdyrbrug, ofte som hel- eller halvnomader.